

ТМ	Г. XXIII	Бр. 3-4	Стр. 233 - 245	Ниш	јул - децембар	1999.
----	----------	---------	----------------	-----	----------------	-------

UDK 37.026--57.164+378.147+371.13-057.164(083.94)

Претходно саопштење

Александар Ранчић

Примљено: 15.12.1999.

Универзитет у Нишу
Ниш

**АСИСТЕНТИ ПРИПРАВНИЦИ
И ОБЛИЦИ ЊИХОВОГ
ДИДАКТИЧКОГ УСАВРШАВАЊА**

Rezi me

U radu su prikazani i kratko analizirani preliminarni statistički podaci o stavovima asistentata pri pravničko-oblikovnim usavršavanjima nastavnika, ali i njihovim ocenama efikasnosti samih oblika. Do podataka se došlo i istraživanjem koje je urađeno u procesu realizacije projekta 14T19/11. Istraživani stavovi i utvrđivane ocene asistentata pri pravničko odnose se na: (1) izvođenje i formiranje zadataka nastavnih aktivnosti, (2) pomoć predmetnog nastavnika u didaktičkom usavršavanju, (3) pomoć ostalih nastavnika kolega, (4) ulogu i značaj seminara za didaktičko usavršavanje, (5) najpovoljnije oblike didaktičkog usavršavanja u toku rada i (6) vrednovanje svog permanentnog didaktičkog usavršavanja. U završnom delu rada dato je nekoliko zaključaka koji mogu biti relevantni za utvrđivanje konačnih stavova o koncepciji i organizaciji didaktičkog pripremanja i usavršavanja asistentata pri pravničko, ali i drugih univerzitetskih saradnika.

Ključne reči: asistenti pripravnici, univerzitetski saradnici, didaktičko usavršavanje, kontinuirano obrazovanje, univerzitetska nastava.

1. Uvod: teorijsko-metodološke napomene

Jedan od osnovnih istraživačkih zadataka u projektu 14T19/11 bio je da se utvrde stavovi i ocene (kasnije i zaključci) o mogućim i optimalnim organizacionim oblikovima za efektivno

kasno di dakti -ko pri premawe i usavr{ avawe asi stenata pri -pravni ka za nastavni -ki rad na fakul teti ma. Utvr|i vawe i def i ni sawe odgovaraju}ih nastavni h obl i ka i metoda u vi du cel ovi te i raci onal ne programske i organi zaci one koncepci je za wi hovo uspe{ no i permanentno i zvo|ewe u vi soko{ kol skoj praksi i de paral el no sa utvr|i vawem obrazovni h potreba, moti va i i zvara za ovakvo pri premawe i usavr{ avawe.

Za konstrukci ju i si stemati zaci ju pi tawa po pojedni m segmenti ma i stra` i vawa, pored op{ tepoznati h, i u pedago{ koj teoriji i praksi prihva}eni h ocena i stavova o di dakti -ki m problemi ma asi stenata i ml a|i h nastavni ka ([ mi d 1972:19 i daqe), posl u` ili su i drugi li terarni izvori i zapa` awa iz svakodnevn e vi soko{ kol ske prakse. Posl u` i o je i jedan el egi -an, autenti -an i nadasve real an opi s svakodnevn e stvarnosti na{ i h aktuel ni h asi stenata pri pravni ka i to iz pera reporter a - wi hovog kol ege:

"Asi stenti na univerzitetu mogu postati samo najboqi ... oni koji su se od svih vi { e afi rmi sal i tokom studija i koji su spremni da preostali `ivot posvete samousavr{ avawu ... koji "ni su odl u-ili da unov-e svoje dipl ome ... sa nadom da }e i h neko podr` ati ." Ali , pokazalo se da asi stentu nema ko da pomogne ... od stari ji h kol ega dobi jaju samo dodatno breme -asova preko norme ... izvo|ewe nastave im se poverava tik pred po-etak semestra ili { kol ske godi ne ... preme{ taju se -esto sa predmeta na predmet ... u metodi -ki i pedago{ ki deo posl a ni ko i h ne upu}uje (podvukao A.R) - vi soko{ kol ska di dakti ka kod nas ni je na ceni , svako izvodi nastavu "kako se sna|e", po i ntui ci ji . Fi nal e, i pak, mo` e bi ti druga-i je: uspeti , uprkos svemu! Sa-uvati svoju cudskost, svoj nastavni -ki pol et i i stra` i va-ku radoznal ost. U tome nam, i pak, treba pomo}i . I li nam zai sta predstoje samo godi ne samo}e. Dal eko od i deal nog portreta savremenog asi stenta -iji osnovni profesional ni atri buti treba da budu: stru-an, ... savestan, ... odgovoran, ... komuni kati van, ... ori gi nal an, ... entuzi jasta,... demokrati -an,... pri premcjen za svaki -as, ... i stra` i va- nemi rna duha ... i ume{ an nastavni k koji pouzdano prenosi znawa studenti ma" (Kon-arevi } 1995:1).

Vaqal o je zato i stra` i ti osnove za ef i kasno di dakti -ko pri premawe i usavr{ avawe asi stenata pri pravni ka i ml a|i h nastavni ka za { to uspe{ ni ji nastavni i drugi obrazovno-vaspi tni rad na fakul tetu. Pri tom se pod di dakti -ki m usavr{ a-

vavem, u { i rem smi sl u, podrazumeva sti cawe odre | eni h peda- go { ko-psi hol o { ko-soci ol o { ki h znawa i ve { ti na koje su neop- hodne za uspe { no ostvari vawe sveukupne nastavne i obrazovno- vaspitne funkcije na uni verzi tetu.

2. Pri kaz i anal i za rezul t ata i stra ` i vawa

U upi tni ku (UP-1), -i ja je koncepci ja obja { wena u pret- hodni m radovi ma, koci pi ran je i zvestan broj pi tawa i o: (1) sta- wu, probl emi ma i potrebama asi stenata pri pravni ka za di dak- ti -ki m usavr { avawem, (2) i zvori ma di dakti -kog saznavawa i usavr { avawa, (3) pomo } i predmetnog i ostal i h nastavni ka i sa- radni ka u svakodnevnom radu, (4) ul ozi semi narskog obl i ka rada u usavr { avawu, (5) najpovo { ni ji m obl i ci ma di dakti -kog usa- vr { avawa u struci i (6) sti mul ati vnom vrednovawu pojed i naca u vezi sa wegovi m permanentni m di dakti -ki m usavr { avawem. Do- bi veni podaci stati sti -ki su tretirani sa vi { e i stra ` i va-ki h aspekata kao { to su: pol , soci jal no porekl o, l i -na bi bl i oteka, poha | awe semi nara i pri padnost odre | enoj vrsti fakul teta (tehni -ki h nauka, pri rodni h nauka i l i dru { tveni h nauka).

U nastavku ovog rada i zneseni su osnovni stati sti -ki po- daci i dati neophodni komentari rezul t ata i stra ` i vawa o na- vedeni m pi tawi ma.

Tabel a 1.

Asi stenti pri pravni ci i wi hova ocena i zvora i nformaci ja

ukupno	predmetni nastavni k	ostal i nastavni ci fakul teta	kol ege- asi stenti	nastava na osnovni m studi jama	stru- ni l i stovi i -asopi si	poseb.obl . di dak- usavr { av.
Sr.vr.	4,197	3,040	3,560	2,155	1,968	1,724
n	198,0	201,0	2000,0	187,0	189,0	181,0
SD	1,57	1,62	1,62	1,74	1,54	1,64
asi stenti						
Sr.vr.	4,113	2,981	3,595	2,000	2,058	1,677
n	106	107	111	102	104	99
SD	1,63	1,58	1,56	1,60	1,57	1,57
asi stentki we						
Sr.vr.	4,278	3,065	3,483	2,325	1,831	1,750
n	90	92	87	83	83	80
SD	1,48	1,65	1,69	1,87	1,46	1,70

1. Asi stenat i pri pravni ci i wi hova ocena dopri nosa pojed i ni h i zvora i nformaci ja uspe { noj organi zaci ji i i zvo | e- wu ve ` bi . Ovi m ocewi vawem do { l o se do podataka o i zvori ma i obl i ci ma i nformi sawa i i nstrukta ` e koje dobi jaju asi sten-

ti pri pravni ci u praksi, a koji im omogu}avaju uspe{ no orga- ni zovawe i i zvo|ewe ve` bi na predmetu za koji su bi rani. I s- tovremeno, od asi stenata pri pravni ka se tra` i l o da na osnovu ocena od 1 do 5 i zvr{ e vrednovawe zna- aja i kval i teta pojed i- ni h organi zovani h i l i slu- ajni h i zvora ovi h i nformaci ja u svakodnevnom nastavnom radu.

Najve}u sredwu ocenu za dopri nos pru` awu i nformaci ja o organi zaci ji i i zvo|ewu ve` bi dobi o je predmetni nastavni k (4,197), { to je stati sti ~ki zna- ajno vi { e u odnosu na svaki dru- gi odgovor ponaosob ($r < 0,001$) - kol ege saradni ke, ostal e na- stavni ke fakul teta i druge i zvore. Razl i ka, pak, i zme|u wi h je zna- ajna ($r < 0,001$). Oceweno je, tako|e, da je od svi h ponu|eni h mogu}i h i zvora pomo}i i i nformi sawa najmawi dopri nos ta- kozvani h posebni h obl i ka di dakti ~kog usavr{ avawa (1,724). Ovi podaci pokazuju da u procesu permanentnog di dakti ~kog osposobqavawa i usavr{ avawa asi stenata pri pavni ka ne pos- toje formal ni organi zovani obrazovni obl i ci rada, a naro- i- to posebni (semi narski) obl i ci. Taj podatak upu}uje na zakqu- ~ak da je ovaj vi d wi hovog usavr{ avawa u mawoj meri pl ani ran i nameran, a u ve}oj - spontan i l i slu- ajan, i kao takav, zavi san od mnogi h spoqa{ wi h okol nosti i si tuaci ja. ^ak i ako se uva- ` i podatak da najva` ni ju ul ogu u ovoj vrsti osposobqavawa asi stenata i ma predmetni nastavni k, kao nosi lac nastavno- na- u- nog rada na predmetu, { to je i po` eqno i neophodno, uvek se mo` e postavi ti pi tawe ({ to studenti ~esto ~i ne): kakva je na- u- na zasnovanost i kol i ka je { i ri na pri stupa nastavni kovog nastavno- pedago{ kog rada? Na koji na- i n je on do{ ao do odgo- varaju}i h znawa i ve{ ti na za svoju profesional nu akti vnost?

Zabri wawa nepovoqna ocena pri mene posebni h obl i ka di dakti ~kog usavr{ avawa asi stenata pri pravni ka. Po wi ma, posebni m obl i ci ma skoro da se ne pokl awa ni kakva pa` wa. Sl i ~na je i ocena stawa oboga}i vawa pedago{ ko- andrago{ ke l i terature i peri odi ke.

Anal i za rezul tata i stra` i vawa pokazuje da nema zna- aj- ni h (si gni f i kantni h) razl i ka u ocenama: i zme|u pol ova, po so- ci jal nom porekl u, po posedovawu l i ~ne bi bl i oteke, po poha|a- wu di dakti ~ki h semi nara i grupaci ja fakul teta. Razl i ke su se javi l e (pretpostavqamo s razl ogom), u znatno ve}oj oceni ul oge i zna- aja posebni h obl i ka di dakti ~kog usavr{ avawa kao i z- vora i nformi sawa i to od oni h i spi tani ka koji su poha|al i se- mi nare i z ove obl asti. I na- e, stati sti ~ki zna- ajni h razl i ka po ostal i m osnovni m pi tawi ma u pojed i ni m anal i zi rani m gru- pama - nema, i l i ne u meri koja bi zahteval a da budu predmet dubqe anal i ze, bar ne u ovoj fazi razmatrawa.

Dakle, pokazalo se da asistenti pri pravnicima skazuju jasnu potrebu za organima zvanim dobijanjem dodatnih znanja i instrukcija, što bi se najbolje uradilo organima zvanim posebnih oblika rada, koji bi bili sastavni delovi njihovih radnih obaveza.

2. Asistentima pri pravnicima njihova ocena pomoći koju dobijaju od predmetnog nastavnika pri organima zvanim nastave. Zanimljivo nam je kakav je intenzitet i mali permanentnosti u dodatnoj pomoći, koju, po profesionalnoj obavezi, predmetni nastavnici treba da pruže svom asistentu. Misli se na pomoć u fazi njegovog pripremanja, osposobljavanja i uvođenja u nastavni rad, ali i u kasnijim periodima - sve do sticanja pune nastavničke samostalnosti i kompetentnosti. Za te potrebe sistematizovana su i odgovarajuća pitanja sa ponuđenim odgovorima - od krajnje pozitivnih do krajnje negativnih. Testirana je, dakle, praksa, ali na posredan način, spremnost današih predmetnih nastavnika - univerzitetskih profesora, da pruže pomoć svojim asistentima.

Tabela 2.

Asistentima pri pravnicima njihova ocena pomoći predmetnog nastavnika

	asistenti		asistentkinje		ukupno	
	broj	%	broj	%	broj	%
Redovno dobijam upute	36	31,30	30	31,25	67	31,46
Povremeno, kad ih zatražim	62	53,91	52	54,17	115	53,99
Ne dobijam ni kakvu pomoć	17	14,78	14	14,58	31	14,55
Ukupno	115	100,00	96	100,00	213	100,00

Kao što se i moglo očekivati, dodatna pomoć od predmetnog nastavnika uglavnom se dobija povremeno, i to onda kada se ta pomoć traži od strane asistenta pri pravnicima. To je najčešći odgovor u odnosu na druga dva ponaosob ("redovno dobijam upute" i "ne dobijam ni kakvu pomoć"). Istovremeno, detaljnijom analizom podataka, zapreženo je da nema značajnijih razlika u odgovorima između pojedinih grupa i aspekata - polova, socijalnog porekla, posedovanja biblioteka, pohađanja semina i vrste fakulteta.

Značajno je, međutim, zapaziti da svega 31,46% asistenata pri pravnicima redovno dobija upute, dok 14,55% od svog predmetnog nastavnika ne dobija ni kakvu pomoć. Dakle, u praksi 1/3 nastavnika to čini samo na zahtev asistenata, a skoro 1/6 uopšte ne pruža pomoć. Sledstveno navedenom, može se postaviti

pi tawe profesionalne odgovornosti predmetnih nastavnika pri ispuvavawu svojih osnovnih radnih obaveza i o-uvawa i razvoja i storijskih i tradiciionalnih nastavno-nau-nih i akademskih vrednosti i odlika dana{weg uni verzi teta. U kojoj meri su intenzivan razvoj i ekspanzija uni verzi tetskog obrazovawa u blizini daqoj pro{losti i drugi dru{tveni i ekonomski odnosi i ~inioci uticali da do ovakvih erozivnih pojava do|e u ovoj oblasti nastavno-nau-nog rada i kako da se ovakvi devalvantni procesi zaustave, pi tawe je za {iru dru{tvenu i nau-no-stru-nu raspravu i analizu, pre svega, unutar zajednice uni verzi tetskih i nsticija.

Navedeni rezultati istra`ivawa dosta jasno pokazuju da se asistenti ma pri pravnicima pru`a veoma skromna dakti~ka pomo} i instruktura, da je ona vi{e sluajna nego namerna i sistematska, da je ~esto i nema. Sude}i po tome, studenti opravdano postavqaju pitawa u vezi sa kvalitetom saradnikih aktivnosti - ve`bawa, konsultacije i sl.~no. To sve povla~i za sobom i druga pitawa profesionalne odgovornosti u ovoj oblasti, prvenstveno predmetnih nastavnika, koji su iskquivo odgovorni za kvalitet nastavnog rada na svome predmetu, a zatim i wihovu pedago{ko-andrago{ku odgovornost za razvoj i napredovawe svojih asistenata.

Sve upu}uje na potrebu organa zvanog pri laza ovoj obrazovnoj aktivnosti i wenom uvo|ewu u permanentni obrazovni proces na {im uni verzitetima.

3. Asistenti pri pravnicima wi hova ocena komunikacije na katedri. Kakva je i kolika je pomo} koju asistenti pri pravnicima dobijaju u interpersonalnoj komunikaciji sa ~lanovima katedre? Misli se na povremene ili svakodnevne, formalne i neformalne razgovore i rasprave sa profesorom, drugim nastavnicima ili kolegama asistentima sa katedre. Naravno, re~ je o razgovorima koji se vode o dakti~ko-metodickim pitawima.

Tabela 3.

Asistenti pri pravnicima o komunikaciji na katedri

razgovaram	asistenti		asistentkive		ukupno	
	broj	%	broj	%	broj	%
stalno	60	51,72	47	48,96	108	50,47
povremeno	51	43,97	48	50,00	100	46,73
nikad	5	4,31	1	1,04	6	2,80
Ukupno	116	100,00	96	100,00	214	100,00

Rezultati istraživanja pokazuju da je značajno više asistentata pri pravništvu koji stalno ili povremeno razgovaraju o vežbama sa nastavnicima i saradnicima sa katedre - 97,2% ($r < 0,001$). I između asistentata, s obzirom na pol, socijalno poreklo, posedovanje biblioteka, pohlađane seminare i vrstu fakulteta nema značajnih statističkih razlika. U svim grupama mali je broj asistentata pri pravništvu koji nikad ne razgovaraju sa starijima sa kolegama o vežbama, a najviše je onih koji to i ne stalno i povremeno. Sve upućuje na zadovoljavajuće stave, pa bi zaključak mogao da bude da je komunikacija sa starijima sa kolegama u vidu razgovora o nastavi - vežbama stalna praksa, te da je zanemariv broj onih koji to ne i ne. Sudeći po ovim podacima, prisutna je profesionalna potreba i želja da se potraže saveti i sugestije i vrši permanentna razmena iskustava o nastavnim problemima sa kolegama, što asistenti rado i ne. Pri zaključivanju treba biti obazriv s obzirom na to da su podaci koji su traženi precizniji podaci o sadržaju komunikacije. Naime, nije traženo da se odredi predmet ovakvih razgovora u smislu da li je direktno-komunikativno ili indirektno-prirodno. Da je to ujedno, verovatno bi ovakav veoma povoljan rezultat bio nešto manje povoljan. I pak, sve ovo moguće je tumačiti i kao iskazanu potrebu asistentata pri pravništvu za stalnom pomoći u savršavanju.

4. Asistenti pri pravništvu i njihova ocena seminare za direktivno-komunikativno usavršavanje. Seminarski oblici i komunikativno-kognitivno usavršavanje, koje su organizovali njihovi univerziteti, bilo je obuhvaćen mali broj asistentata pri pravništvu, što se može preciznije videti u prethodnim radovima. I pak, ovakvim podacima i sporeni su stavovi asistentata pri pravništvu, naravno onih koji su seminare pohvalili, o ovom obliku direktno-kognitivno usavršavanja. Dodatno se tražilo za pozitivnim efektima vežbi i zvedenih seminare.

Kao što se može videti, asistenti pri pravništvu najveću ocenu daju doprinosu direktno-komunikativno usavršavanju u nastavnim procesima (ocena 3,55). Ona, pak, nije statistički mnogo značajnija od ocena ostalih efekata, na primer, od lakšeg prezentiranja i objašnjavanja stručnih sadržaja (3,41) ili boće komunikacije sa studentima (3,35). Značajnih razlika između statističkih grupa nema. I pak, treba navesti da su asistentki veće vežbe ocenile efekti seminare; da je najveća prosečna ocena data doprinosu u nastavi (3,938); da su asistenti sa tehničkih fakulteta najviše ocenom vrednovali doprinos seminare komunikaciji sa studentima.

ma, a najmanje doprinos ve}oj uspe{nosti u pomaganju pri izradi seminarskih radova; da su asistenti sa fakulteta društvenih nauka najviše ocenili doprinos ve}e uspe{nosti u konsultacijama, a oni sa fakulteta prirodnih nauka, najve}e emfaziraju i objavljuju nauku sadržaja.

Tabela 4.

Ocene efikasnosti seminara za didaktiku usavr{avaju}e

ukupno	lako prezentovane i objavljene nauke sadržaja	boja komunikacija sa studentima	ve}a uloga nastavnog procesa	boja uloga konsultacija sa studentima	ve}a uloga pomaganja i razvoja drugih radova	ne}to drugo
Sr.vr.	3,41	3,35	3,55	3,23	3,05	2,64
n	39,0	39,0	40,0	38,0	40,0	14,0
SD	1,67	1,57	0,47	1,61	1,66	1,72
asistenti						
Sr.vr.	3,174	3,174	3,217	3,095	2,783	2,444
n	23	23	23	21	23	9
SD	1,75	1,62	1,52	1,59	1,57	1,46
asistentkinje						
Sr.vr.	3,667	3,533	3,938	3,313	3,313	2,500
n	15	15	16	16	16	4
SD	1,47	1,43	1,48	1,61	1,69	1,94

Navedeno dozvoljava obzirivo zaključiti da asistenti pri pravnicima daju višoku ocenu u delu didaktičkih seminara svojim didaktičkim metodama usavr{avaju}u. Dodajmo, uz određena programska i organizaciona poboljšanja, seminari, kao organizovani oblici didaktičkog usavr{avanja, ostaju vrlo po`ebljivi, te ih i dalje treba negovati.

5. Asistenti pri pravnicima najpovoljnije ocene daju didaktičkom usavr{avanju. Koje organizovane (nastavne i inostruktivno-seminarske) oblike didaktičkog usavr{avanja najviše preferiraju asistenti pri pravnicima u prvom godinama obavljanja nastavne prakse i pripremanja nastavničkih zavr{etaka?

U cilju posmatranja, asistenti pri pravnicima smatraju da je najpovoljniji oblik za njihovo didaktičko usavr{avanje permanentno održavanje seminara. Seminar, ka`o oni, treba održavati sve do izbora u zvanje docenta, dakle, do stvaranja formalne nastavničke zrelosti i kompetentnosti. Sudeći po tome, asistenti pri pravnicima znatno dublje oslanjaju se na nastavni rad na univerzitetu, a onda i potrebu za drugim kon-

ti nui rani m osposobqavawem i usavr{ avawem. To, daqe, ukazuje na jedan bi tan momenat u procesu wi hovog nastavni -kog formi -rawa i sazrevawa: u peri odu pri pravni -kog i saradni -kog sta -a, i pored zakonske obaveze i nagla{ ene { i re dru{ tvene potrebe uni verzi teta kao vi soko{ kol ske i nsti tuci je, ne pokl awa se dovoqna pa` wa di dakti -kom usavr{ avawu asi stenata pri -pravni ka, kako od strane predmetni h nastavni ka, tako i od nadl e` ni h stru-ni h organa na fakul tetu i uni verzi tetu.

Tabela 5.

Najpovoqni ji obl i k di dakt i -kog usavr{ avawa

razgovaram	asi stenti		asi stentki we		ukupno	
	broj	%	broj	%	broj	%
Kont. u toku jedne { kol ske godi ne	13	12,38	19	21,35	33	16,84
Jedan semi nar od nedecu dana	20	19,05	13	14,61	34	17,35
Perman.odr` .sem. do i zbora u zvawe docenta	31	29,52	25	28,09	56	28,57
Tri bi ne, okrugl i stol ovi , di skusi je	18	17,14	15	16,85	33	16,84
Programi rani materi j. za samost.rad	19	18,10	17	19,10	36	18,37
Ostal o	4	3,81	0	0,00	4	2,04
Ukupno	105	100,00	89	100,00	196	100,00

Gl obal no posmatrano, zapa` a se da postoji i zra` ena potreba asi stenata za organi zovani m (semi narski m) obl i ci ma di -dakti -kog usavr{ avawa, pri -emu se preko 60% asi stenata pri -pravni ka opredequje za konti nui rani semi narski obl i k rada, a ostal i za tri bi ne, di skusi je, samostal ne obl i ke i drugo. Svi ovi stavovi , pored ostal og, ukazuju na potrebu adekvatnog i ef i kasnog konci pi rawa permanentni h obl i ka i sredstava za wi hovo di dakti -ko usavr{ avawe u praksi .

6. Asi stenti pri pravni ci o na~i ni ma i obl i ci ma proverawawa di dakti -ko~metodi ~ki h znawa. Kakvi su stavovi asi stenata pri pravni ka o na~i ni ma i obl i ci ma proverawawa (vrednovawa) ste~eni h di dakti -ko~metodi ~ki h znawa u procesu organi zowanog di dakti -kog usavr{ avawa?

U kontekstu ve}eg broja punu|eni h obl i ka ocewi vawa, me|u koji ma su: provera putem razgovora, provera putem testova znawa, provera usmeni m spi ti vawem i provera pi smeni m putem, naj~e{ }e je bi ran odgovor - provera putem razgovora. I ntere-

santno je da se znatan broj asistenta pri pravnicima (skoro 1/4 ili 23,44%) izjavila protiv bilo kakvog formalizovanog proveravanja. Verovatno se iz toga krije priroda ovakvog andragogskog usavršavanja, koje, svojom seminarsko-diskusijom, samo po sebi, obuhvata i stalno praćenje i proveravanje didaktičko-metodološkog napredovanja (to je, u uslovima permanentnog obrazovnog rada, logično i opravdano. Ovo i tim pre (to se u svedobu (atest, svedočanstvo) kao referentne dokumentacije o didaktičkoj osposobljenosti asistenta za njegovu daju izbor i napredovanje u nastavničko-zvanje, ne bi unosile nikakve brojčane ocene, već samo konstatacija da je svoju obavezu ispunio i da se smatra osposobljenim za nastavnički rad na fakultetu.

Tabela 6.

Asistenti pri pravnicima o vrednovanju stečenih znanja

	asistenti		asistentkinje		ukupno	
	broj	%	broj	%	broj	%
provera putem razgovora	54	46,96	47	51,09	102	48,80
provera testovima znanja	12	10,43	10	10,87	23	11,00
usmenim ispitivanjem	7	6,09	6	6,52	13	6,22
provera pismenim putem	4	3,48	4	4,35	8	3,83
ni je potrebno vršiti proveru	30	26,09	19	20,65	49	23,44
ostalo	8	6,96	6	6,52	14	6,70
ukupno	115	100,00	92	100,00	209	100,00

3. Zaključna razmatranja

U oceni vrednosti i pouzdanosti dobitnih rezultata treba se držati elastičnog pristupa. Ovo iz prostog razloga (to se radi o deskriptivnom istraživanju tipa serija², koje, pored pozitivnih karakteristika, prate i neki nepovoljni fenomeni, naročito u pogledu pouzdanosti odgovora subjekata istraživanja (u ovom slučaju - asistenti pri pravnicima). Naime, neki pojmovi i procesi iz visokodidaktičke teorije i prakse nisu dovoljno bliski i razjašnjeni. Metodološki posmatrano, ovakav (analitički) pristup u fazi zaključivanja je neizbežan, jer se većina pitanja i odgovora odnosi na potrebu utvrditi nove obrazovne koncepcije za koju asistenti pri pravnicima pružaju odgovore - i ja se pouzdanost uglavnom zasniva na teorijskim pretpostavkama, a mawe

² Varijanta deskriptivne metode koja se koristi u istraživanju za dobijanje potrebnih informacija (Savičević 1996: 499).

na ste-eni m i skustvi ma i saznawi ma. Zato, pri zakqu-i vawu i generalizaciji, pored statisti-kih podataka, obavezno treba uzeti u obzir i brojne druge okolnosti i -i weni ce koje su mog- le uticati na rezultate i stra` i vawa. Otuda ove rezultate tre- ba tretirati kao zna-ajne, ali ne i kao jedine i i skqu-i ve za kona-no zakqu-i vawe i utvr|i vawe odgovaraju}e obrazovne koncepcije.

U skladu sa navedenim, mogu}e je i i zvesti vi { e zakqu-a- ka i op{ ti h stavova.

1. Di dakti -ku pomo} od predmetnog nastavnika ve}i na asi stenata pri pravni ka dobi ja povremeno (kada to za- tra` i), ali se najve}i broj izj{ wawa o potrebi orga- nizovanog dobi jawa ovakve pomo}i, koja bi bila sa- stavni deo radnih obaveza i nastavnika i asi stenata.
2. Asistenti pri pravni ci skoro i stovetno ocewuju zna- -aj i dopri nos pojedini h izvora i nf ormacija uspe{ noj organizaciji ve` bi i drugi h nastavnih akti vnosti. Nai me, rezultati pokazuju da najve}i broj ovakvih in- f ormacija dobi jaju od predmetnog nastavnika, zna-aj- no vi { e nego od svi h drugi h mogu}i h i izvora, kao { to su: kolege asistenti, ostali nastavnici i drugi.
3. Komuni kaci je na katedri, koja se odvi ja u obl i ku raz- govora, konsultaci ja i saradwe sa predmetnim i dru- gi m nastavnici ma i asistenti ma, i ma. Ve}i na asi ste- nata pri pravni ka navodi da se ona odvi ja stal no i l i povremeno, ali je i ma. Ovako vi sok stepen kol egi jal ne saradwe jasno ukazuje i na potrebu permanentne di dak- ti -ke pomo}i asistenti ma u obavqawu svakodnevnih nastavnih akti vnosti.
4. Asistenti, koji su poha|ali seminara za di dakti -ko usavr{ avawe, ocenili su da je najve}a pomo} ovi h se- mi nara u pove}awu ume{ nosti u izvo|ewu nastave. Tako|e, ovaj obl i k rada veoma se pozi ti vno ocewuje, pa se name}e potreba wegovog nastavqawa.
5. Asistenti pri pravni ci misle da postoji potreba za stal ni m usavr{ avawem i da je najbi ce dao to bude se- mi narski obl i k rada, organizovan kao permanentna i konti nui rana akti vnost na uni verzi tetu. Dodu{ e, u mawem procentu, opredequju se i za ostale obl i ke - tri bine, di skusi je, samostal ni rad i drugo. Ovakvi stavovi jasno ukazuju na potrebu koncipi rawa i orga- nizovawa stal ni h obl i ka di dakti -kog rada sa asiten- ti ma pri pravni ci ma.
6. U pogledu stavova o na-i nu i obl i ci ma vrednovawa

(ocewivawa) ste~enih di dakti~ko~metodi~kih znawa za rad na fakul tetu, asistenti su se u najve}em broju izjasnili za proveru putem razgovora, dok se mali broj izjavava da u ovoj aktivnosti nije potrebno formalno proveravawe, { to, u uslovi ma permanentnog usavr{avawa i pra}ewawihovog napredovawa, mo`e da ima svoje andrago{ko opravdawe.

Sa`eto. Ve}ina asistenata pri pravni ka izjavava se da najve}e}e u praksi di dakti~ku pomo}dobja od predmetnog nastavnika, ali da je ona nedovoljna; da preferiraju sve vi{e prema planskim i stabilnim organizacionim oblicima rada; da mnoga zadovoljewa svojih di dakti~kih potrebi i interesovawa sada uglavnom dobijaju putem kontakata i konsultacija kroz katedarsko~kol egijalne komunikacije; da je najve}a pomo}od seminarskog rada u pove}awu op{te uspe{nosti u nastavno~obrazovnom radu; da je najpovoljniji oblik za di dakti~ko usavr{avawe permanentni organizovan seminarski rad (i to do izbora u nastavni~ko zvanje) i da se ve}ina opredeljuje za proveru di dakti~ke sposobnosti putem (metodom) razgovora.

LITERATURA

1. Konarevi}, K. "Prkos godinama samo}e", Prosvetni pregled, Beograd, broj 1885.
2. Kunda~ina, M., Banjur, V. (1996) Metodolo{ki praktikum. U`ice: U~ite{ki fakul tet.
3. Savi}evi}, D. (1996) Metodologija istra`ivawa u vaspitawu i obrazovawu. Vrawe: U~ite{ki fakul tet.
4. [mid, V. (1972) Vi sokol ska di dakti ka. Zagreb: Pedago{ko~kwi`evni zbor.

Aleksandar Rančić, Niš

JUNIOR ASSISTANTS AND FORMS OF THEIR DIDACTIC ADVANCED TRAINING

Summary

The paper presents and briefly analyses the preliminary statistical data about the junior assistants' attitudes on the forms of didactic advanced training of the university junior teaching staff, as well as their evaluation of the efficiency of said forms. The data were obtained in a research carried out within the project 14T19/11. The investigated attitudes and established evaluations of junior assistants are concerned with the: (1) sources of information for the effectuation of teaching activities, (2) help of the specialized teacher in didactic advanced training, (3) help of other teachers and colleagues, (4) role and importance of workshops for didactic advanced training, (5) the most convenient forms of didactic on-the-job advanced training and (6) evaluation of the personal permanent didactic advanced training. In the concluding part of the paper, several conclusions are drawn which may be relevant for the defining of the final attitudes on the concept and organization of didactic preparation and advanced training of junior assistants and other members of the university junior teaching staff.

Key words: junior assistants, university junior teaching staff, didactic advanced training, continuous education, university instruction.